

En verdensmand og hans bøger

LIDT OM TAGE BULL OG HANS BIBLIOTEK

AF POUL LINNEBALLE

Nogen diplomat fra det 20. aarhundrede lignede minister *Tage Bull* (1881-1960) aldrig. Ikke at han var ufølsom overfor tjenestens pittoreske attributter, langtfra. Som den sidste havde han, allerede da han var sekretær, faaet tilladelse til at anlægge *rød* uniform. Og saaledes forzirede han i aarenes løb sin professionelle mundering, at han engang i Madrid maatte høre sig signaleret som en formentlig overlevende fra Wienerkongressen ...

Med det smukke haar og skæg – og den beundringsværdige haandskrift – bragte han imidlertid langt snarere en litterat fra Napoleon III-tiden i erindring. Utvivlsomt var han da ogsaa meget mere en bogens mand end en karrière-embedsmand.

Men familjetraditionen henviste ham, som søn af en departementschef, næsten naturnødvendigt til juraen. Han var af den gode trønderske slægt, hvortil ogsaa Francis Bull hører; om ikke i andet lignede de to slægtninge hinanden ved en formidabel hukommelse. Man har ikke mødt andre med en saadan evne til paa stedet at præstere et til lejligheden nøjagtigt passende citat, være sig paa latin, spansk, italiensk, fransk eller tysk. Denne hartad uhyggelige erindringsgave inspirerede engang Otto Rung til novellen *Smitsons mærkelige Forvandling*, som forøvrigt fremkaldte en morsom ripost fra den portrætterede (i tidsskriftet *Det ny Aarhundrede*).

Allerede i Metropolitanskolen lagde Tage Bulls enorme forslugenhed paa humanistisk lærdom sig for dagen: der findes fra hans gymnasieaar mellem mere en zirlig fortegnelse over – kinesiske bøger. Senere i studietiden trak det filosofiske fakultet, ikke mindst Kristoffer Nyrop, ulige stærkere end de juridiske forelæsninger i den kundskabshungrige yngling. Ikke mærkeligt, at embedsexamen først kom fra haanden efter ni aars forløb; til gengæld kunde kandidaten saa imponere sine professorer ved at aflevere samtlige skriftlige opgaver paa latin ...

Efter en kort tid i handelsministeriet gik vejen videre til udenrigsministeriet, og det varede ikke længe, førend Tage Bull blev udsendt. De mest eftertragtede poster faldt efterhaanden i hans turban; bortset fra fem hjemmear tilbragte han henved en menneskealder i Paris, London, Madrid,

Haag, Rom — ingen kosmopolitisk lettré kunde ønske sig det gunstigere.

I de mange udlændighedsaar, der unægtelig gjorde ham fremmed overfor det hjemlige, øgedes hans lærdom støt, og hans bibliotek voxede. Tage Bull var den inkarnerede epikuræer og en hader af jag — skildpadden var hans yndlingsdyr! Fra tid til anden bekvemmede han sig dog til at offentliggøre nogle afhandlinger og artikler; anerkendelse vandt især de studier, der tryktes i *Pages Casanoviennes*. Som gammel mand indrømmede han at have omgaaedes med planer om udgivelse af nogle »Oeuvres incomplètes«, men denne idé skyldtes i højere grad venners og beundreres tilskyndelse end egen forfængelighed og blev desværre aldrig realiseret. Thi Tage Bull var en overordentlig beskeden herre og saare lidt ærgerrig.

Fra de tidligste ungdomsaar syslede han med en *Casanova*-bibliografi, men saavel hans vidtdrevne videnskabelige selvkritik som hans uskrømtede magelighed forhalede dens fremkomst, og andres arbejder lagde sig paa tværs. Interessen for den forkætrede 18. aarhundredes eventyrer bragte Tage Bull i forbindelse med en række fremstaaende europæiske kulturhistorikere. Et vidnesbyrd om den agtelse, han nød i disses kreds, skal anføres; det hedder i et brev fra den kendte østrigske forsker Gustav Gugitz:

Ja, wenn ich Ihre so ausgedehnte Belesenheit, Ihre erstaunliche Kennerschaft von allen Litteraturen und diese bewunderungswürdigen Sprachkenntnisse besässe! Ich bin nur ein armseeliger Lokalhistoriker und mein Horizont lässt sich von Kahlenberg aus überblicken. Ihr letzter Brief lasst mich tiefbeschämt vor Ihrer geistigen Reichthümern stehen ... Verzeihen Sie, dass ich Sie mit St. Germain vergleiche, aber Sie sind der *Wundermann* der Bücher, der sie alle kennt und in allen Perlen und Gold findet.

Arkivmanden Samaran dedicerede Tage Bull sin grundlæggende biografi (og tilføjede i det første af exemplarerne paa stort papir: *Prince des Casanovistes*) — og Memoirernes udgivere, Raoul og Vèze, gjorde i udstrakt grad brug af hans medarbejderskab. Paa dette sted skal jeg iøvrigt indskrænke mig til at røbe, at der mellem hans papirer ligger et meget kuriøst, af kultur- og litterærhistoriske noter bugnende manuskript *Om Tobak* ...

Men først og sidst fortjener Tage Bull at mindes som *bogsamleren*. Hans aristokratiske tilbageholdenhed ogsaa i denne egenskab bevirkede, at han kun lod nogle ganske enkelte faa indblik i sine skatte. Desto livligere gik derfor snakken blandt interesserede om dette bibliotek. Skeptikere mente, at dets ry vel nok en dag skulde vise sig at være stærkt overdrevet. Men heri, vil de maatte erkende, tog de grundigt fejl. Denne yderst personlige samling

er én af de prægtigste indenfor nyere dansk bibliofili — ja, man tør vove den paastand, at dens lige ikke har været — og nu formentlig heller ikke vil blive — set paa disse breddegrader. Bøgerne er samlet gennem et langt liv, men størsteparten af dem er dog tilvejebragt i Paris før sidste verdenskrig. Opmærksomheden samler sig da ogsaa i første række om de franske bøger, for en stor dels vedkommende iklædt skønne bind af verdensstadens ypperste bogbindere.

Man undrer sig ikke over, at den lærde og lidet troende verdensmand har givet det 18. aarhundrede en hædersplads paa sine hylder. Men naar det er sagt, maa det med det samme fastslaaes, at nogen *systematisk* samler var Tage Bull aldeles ikke. Paa dette felt viser igen hans slentrende og virkelig imponerende skødesløshed sig; pedant skulde man vel vogte sig for at kalde ham. Ganske vist er Casanova-afdelingen nok den fuldstændigste, vi har set herhjemme, men derudover har man indtryk af, at Tage Bull oftest har anskaffet, hvad der kom paa hans vej og tilfredsstillede hans kritiske kræsenhed. Følgelig kan en mere almindelig samler gang paa gang studse over »mangelen« snart af den ene, snart af den anden notabilitet, som *han* synes burde være repræsenteret — forglemmende at dét, vi andre maa have indenfor rækkevidde for at kunne slaa op i, det havde Tage Bull opmagasineret i sin hjerne ...

Samme nonchalance, som tilsyneladende har raadet ved selve anskaffelsen, præger bøgernes opstilling; den er alt andet end principbestemt: man finder værker af den samme forfatter placeret paa *alle* reolerne, hvilket naturligvis i høj grad vanskeliggør overblikket for en udenforstaaende.

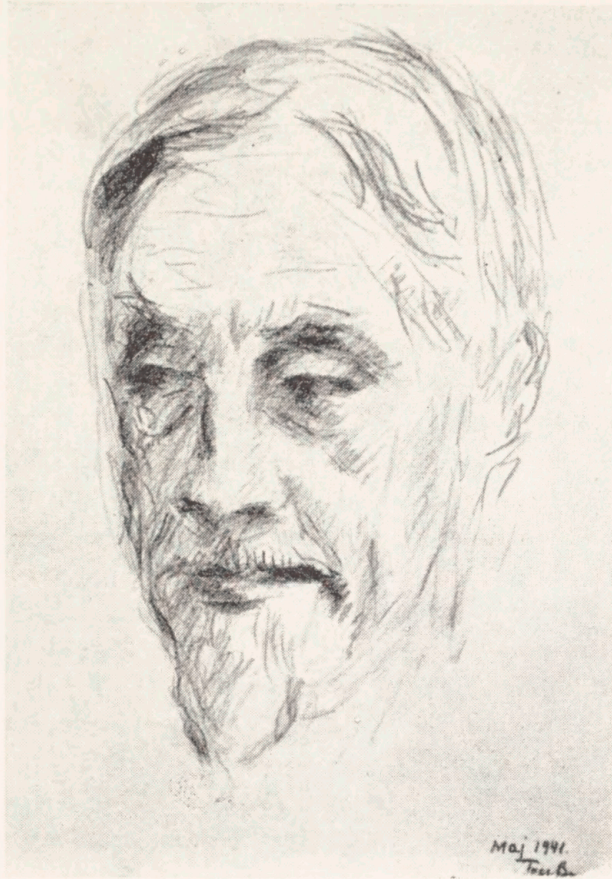
Biblioteket rummes dels i salonens gyldne barokreoler — i et skønt dekoreret skab opbevares de prægtigste af bindene (og visse af de mindst »artige« forfattere) — dels i soveværelset, hvis vægge er dækket af høje, mere hverdagslige boghylder. Reolerne betegnes med numrene I—X, og hvor i verden bøgerne saa end har befundet sig, har de altid været anbragt paa samme sted, skønt altsaa ingen fremmed kan faa øje paa »systemet«.

Ligesom biblioteket er højst originalt, er hjemmet, hvoraf det udgør en integrerende del, det. Sjældne udskaarne, bemalede og forgyldte stole, skabe, kister og borde, sølvlamper og kandelabre, — hovedparten samlet i Spanien-aarene (Tage Bulls bedste tid, sagde han selv), — skaber en atmosfære af fjernhed og skønhed, som fortæller, at en æstetiker og kosmopolit her har levet sit liv.

Dog — det er paa tide at gaa til hylderne, tage nogle af bøgerne ud og

Tage Bull.

Tegning af Tyge Bendix. Rom 1941.

fortælle lidt om dem. Der er nok at vælge imellem, men det er nærliggende at begynde med Frankrig, hvis sprog blev Tage Bull et andet modersmaal. Holder man sig til klassikerne, saa skal først fremhæves La Fontaines to bind *Contes et Nouvelles*, den noksom bekendte *Fermiers Généraux*-udgave fra 1762, i bourgognerød helmaroquin fra tiden, aldeles frisk og fin, med de skønne stik efter Eisen. Boghistorisk ikke mindre berømt er jo Voltaires *Romans et Contes I-III* (1778) med Marillier, Martini, Monnet og Moreaus henrivende illustrationer — som de skal være: *avant les numéros*; exemplaret er snehvidt og indbundet i et mesterbind af Lortic, som bevidst har lagt stilen, højrøde helbind med elegante ud- og indvendige bordurer, op ad den navnkundige Deromes. Af Voltaire findes endvidere originaludgaven af

Siècle de Louis XIV i samtidigt bind. Molière er repræsenteret med kvart-udgaven i sex bind fra 1734 (dog Nouvelle édition) med de uforlignelige illustrationer, der regnes for Bouchers hovedværk, ligesom udgaven i det hele hører til de smukkeste fra aarhundredets første halvdel. *In quarto* er ligeledes Racines Oeuvres I-III (1783), et af de 200 eksemplarer, der tryktes paa kongens ordre til brug for dauphinens undervisning, og yderligere bemærkelsesværdigt ved at være iklædt Derome-bind i helmaroquin. Af d'Alembert, encyklopædisten, er her hans Éloge fra Akademiet, med et egenhændigt brev indsat i et samlebind, der indeholder adskillige andre samtidige berømteders tiltrædelsestaler. Pierre Bayle, Holbergs læremester, figurerer med den første samlede udgave af Oeuvres diverses I-IV (1725-31), ét af de sjældne eksemplarer med rigtigt trykkaar i de første to bind og tofarvet titel i de sidste. Proveniensen bør ogsaa noteres for sin usædvanlighed: eksemplaret hidrører fra finansmanden Samuel Bernards bibliotek. Desuden er der den af Brunet foretrukne 1820-udgave af den epokedannende Dictionnaire historique et critique I-XVI. Cazottes charmerende fantasiroman *Le Diable amoureux* findes i den overordentlig usædvanlige originaludgave 1772 (i et Huser-bind) – foruden i 1845-udgaven, hvortil Gérard de Nerval skrev forord; denne sidste er foruden med Edouard de Beaumonts tegninger smykket med ti kobberer bl.a. af Cochin. Vi kan heller ikke forbigaa en pompøs Jean-Baptiste Gresset-edition fra 1811 med Moreaus stik i hver to stadier. Uomtvisteligt en af aarhundredets yndigste boglige frembringelser er den saakaldte »édition du Regent« af Amyots oversættelse af Longus' antike hyrdeidyl *Daphnis og Chloé*, kun trykt i 250 eksemplarer; Lortic har givet den et fortryllende blaat helbind, og videre er at bemærke, at stikkene er i førstetryk.

Blandt det 19. aarhundredes franske aandspersonligheder træffer vi romantikens herold Chateaubriand med originalerne af *Vie de Rancé* (1844) og *Études ou Discours historiques sur la chute de l'empire romaine* (1831) – samt Levaillets udgave af *Mémoires d'outre-tombe*. Bedre repræsenteret er dog, karakteristisk nok, den særdeles interessante men indtil vore dage lidet paaagtede Gérard de Nerval (som dog Marcel Proust vidste at værdsætte); af ham er følgende værker i førstetryk: *Contes et Facéties* (1852), *Petits châteaux de Bohême* (1853), *La Bohême galante* (1855) og *La Rêve et la Vie* (1855) – alle i smagfulde indbindinger. Medens Hugo helt mangler, er der et anseligt udvalg af Théophile Gautier og Charles Nodier. Tage Bull yn-

Fru Sigrun Bull f. Schalburg har konstrueret denne reel af spanske barokenkeldele.

dede ikke det populære, havde snarest en faible for saadanne litterater, hvis biografi ikke breder sig i sædvanlige oversigtsværker, om de da overhovedet er nævnt. Af Gautier havde han flere aldeles dejlige førsteudgaver: de meget sjældne *Tra los Montes I-II* (1843) og *Les Grottesques I-II* (1844) samt *Caprices et Zigzags* (1852), *Italia* (1852), *Théâtre de Poche* (1855), *Voyage en Russie I-II* (1867), *L'Orient I-II* (1877), tillige *Nouvelles* (nyudgaven fra 1845) og *Un Trio des Romans* (1852) — alle i ypperlige bind af Huser, Stroobants, og Champs. Nodier-rækken omfatter følgende originaludgaver: *Smarra, ou les Démons de la Nuit* (1821), *Histoire du Roi de Bohême et de ses sept Châteaux* (1830), *Mélanges tirés d'une petite bibliothèque* (1829) — paa stort velin og med originalbrev fra Nodier, hvortil kommer en komplet række (21) brochurer med fællestitlen *Notices bibliographiques, philologiques et littéraires* (1834) og nogle filologiske arbejder i senere oplag. Ikke mærkeligt, at Tage Bull sympatiserede med denne den moderne bibliofilis udsøgte og kræsne grundlægger. Perlen fra denne epoke er alligevel den celebre 5. udgave af Balzac: *Les Contes drôlatiques colligez ez abbayes de Touraine* (1855), den hvori Gustave Dorés (425) illustrationer første gang fremtræder. Noulhac er mester for det vidunderlige bind i sortgrønt langnarvet helmaroquin, og selvfølgelig er baade ryg og omslag bevaret. Et unikum møder vi i »den sidste klassiker«, *Paul-Louis Couriers Oeuvres complètes I-III* (1839) — 30 i tre tidstypiske, velbevarede helbind fra Meslant. Exemplaret, der stammer fra general Haxos bogsamling, er saa exeptionelt, at bibliografen André Lelarge havde til hensigt at vie det en specialstudie: det omfatter udover den egentlige text adskillige pamfletter, som end ikke har været Couriers udgivere bekendt, og det er gennemtrukket med Couriers haandskrevne, ofte ganske udførlige tilføjelser. En engelsk præst erhvervede det i 1874, og i 1921 overgik det i Tage Bulls besiddelse. At Ludovic Halévy, ellers stadig kun omtalt som Offenbachs librettist (s.m. Meilhac), har øvet tiltrækning, ses af flere henvisninger, især til *Notes et Souvenirs* (1888, 200 eksemplarer, alle paa japan) i den haandskrevne katalog.

Mellem de nyere franske forfattere er det nærliggende at fremhæve Anatole France, i hvis salon Tage Bull som ung havde sin gang — de maa have haft mangan spirituel diskussion og klædt hinanden smukt, aandsbeslægtede som de var. Hvem gad ikke gerne eje originalen af *La rôtisserie de La Reine Pédauque* (1893), ovenikøbet i et flexibelt helskindsbind fra forlaget med omslag? *Les Contes de Jacques Tournebroche* (1908) er ét af originalens 100 eksemplarer paa velin, med Léon Lebègues tegninger; og det maaske

A. M. DANSE DE VILLOISON,

A. PARIS.

Paris, le 8 Mars 1765.

Vous me tentez, monsieur, en m'assurant qu'une traduction de ces vieux *mathématicis* me couvrirait de gloire. Je n'eusse jamais cru cela. Mais enfin vous me l'assurez, et je saurai à qui m'en prendre si la gloire me manque après la traduction faite; car je la ferai, chose sûre. J'en étais un peu dégoûté, de la gloire, par de certaines gens que j'en vois couverts de la tête aux pieds et qui n'en ont pas meilleur air; mais celle que vous me proposez est d'une espèce particulière, puisque vous dites que moi seul je puis cueillir de pareils lauriers. Vous avez trouvé la monnaie faible: à mes yeux, honneurs et plaisirs, par cette qualité d'exclusifs, acquièrent un grand prix. Ainsi me voilà décidé; quelque part que ce livre me tombe sous la main, je le traduis, pour voir un peu si je me couvrirai de gloire.

Quant à quitter mon *vil métier*, je sais ce que vous pensez là-dessus, et moi-même je suis de votre sentiment. Ne voulant ni vieillir dans les

De M. Danse de Villoison.

Paris, le 30 Juin 1765.

Monsieur et Cher ami,

Je vous exhorte fort à vous donner le plaisir qu'ont vos excellents notes sur *Ringsbon* et sur les *mathématicis* que, par vos courtoisies de gloire et rendant le plaisir grand service aux sciences et aux lettres. Vous seul, Monsieur, êtes en état d'entreprendre ce travail avec succès. M. Krich, dans le 8e et dernier Volume de son édition de *Ringsbon*, en il traite fort mal, note pauvre *Sul*, vous rend toute la justice que vous méritez à l'égard de l'ouvrage. Je vous prie de m'envoyer le titre exact de toutes les nouvelles *Diffinitiones* qui auront paru sur les inscriptions grecques et latines, en forme de remarque à votre édition française, et de vous en procurer au moins un exemplaire, et de vous en faire un cadeau, que vous m'enverrez un exemplaire.

P.-L. Courier: Oeuvres med forfatterens egenhændige tilføjelser.

mest centrale af Frances værker, *La Révolte des Anges* (1914), som Huser har givet et vidunderligt rødlig helmaroquinbind, er paa hollandpapir. Ogsaa Théophile Gautiers datter, *Judith*, har Tage Bull truffet, og i sin fine samling af kinesiske digte, *Le Livre de Jade* (1867) har hun tilføjet et utrykt digt + oversættelse som en virkelig udsøgt opmærksomhed overfor den danske bibliofil.

Som man kan tænke, er det ikke udelukkende den franske litteratur, der har beskæftiget Tage Bull; med hensyn til bindantal kommer den engelske meget tæt op ved siden af den, selvom der ikke er saa mange opsigtvækkende »stykker« derimellem. Dog maa for deres netheds skyld nævnes Joseph Addisons Works i Thomas Tickells berømte udgave i fire kvarter, trykt af Baskerville 1761, Thomas Browne og Robert Burton (*Anatomy of Melancholy*, 6. udg. i folio 1652) og David Hume, den første samlede udgave af *Philosophical Works I-IV* (1826). Værd at lægge mærke til er endvidere John Dryden: *The Comedies, Tragedies and Operas I-II* (1701) i folio og det

meget udsøgte sæt af Alexander Popes Works (1769). Fra Paul V. Rubows studier over tekstkritikken kendes Richard Bentley, hvis hovedværk A Dissertation upon the Epistles of Phalaris (1699) for en gangs skyld er i et mindre godt exemplar.

I den engelske romantik synes særlig Coleridge at have tiltalt samleren; blandt en del arbejder af denne spændende aandspersonlighed kan anføres *Anima Poetae*, *Biographia Literaria* og *Biographia Epistolaris*. Særlingen William Beckford, introduceret for vort hjemlige læserpublikum af K. F. Plesner, repræsenteres med den pompøse udgave fra 1912 af *The Episodes of Vathek*, der bringer baade den engelske og den franske Text, samt med de læseværdige *Travel Diaries I-II* (1928) ved Guy Chapman. Walter Savage Landors *Imaginary Conversations* forefindes i Charles G. Crumps udgave I-VI (1891), ét af de 150 (engelske) eksemplarer og hans *Poems, Dialogues in Verse, and Epigrams I-II* (1892), ét af 125 (engelske) eksemplarer, begge paa stort papir. Ogsaa Andrew Lang finder man i en række af de eftertragtede originaltryk paa stort papir; det er vistnok en kun altfor begrænset kreds, der hertillands dyrker denne fornemme litterat og bogmand.

Judith Gautiers dedikation i Livre de Jade (1867).

Mes vêtements sont tout im-
-pregnis d'odeurs.

Loin ou près, de tous cotés
mon désir m'emporte.

Pourtant je voudrais m'arracher
d'ici: Les parfums me barrent
la route.

Je regarde dans la vallée,
vers le Sud on m'attire le son
d'une cloche.

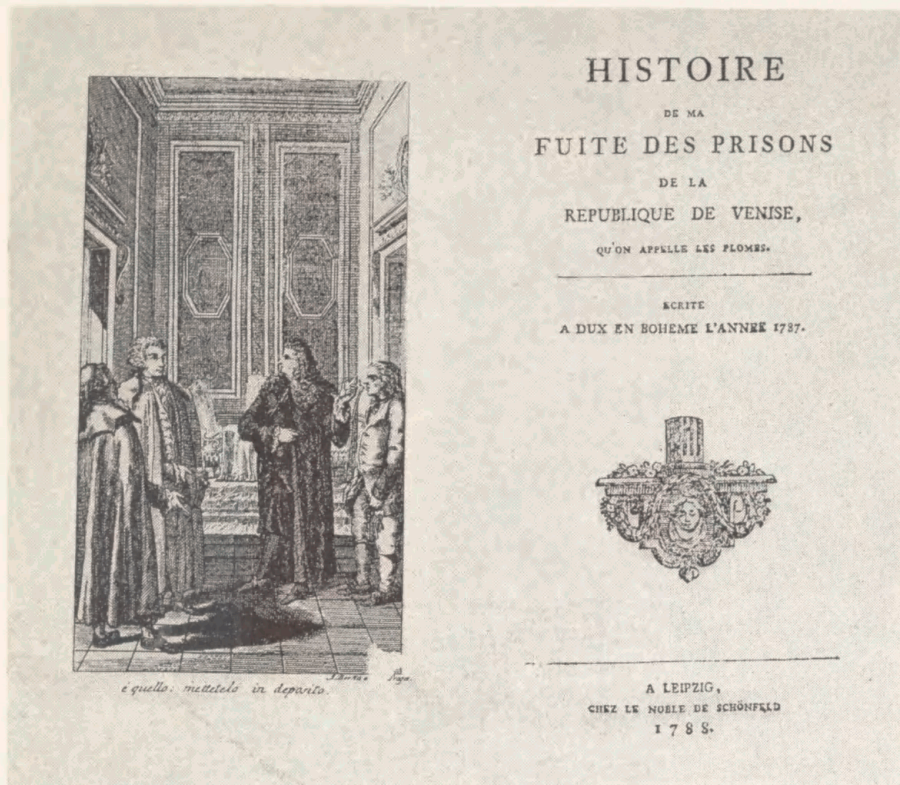
Ah! quelle beauté la-bas, ce
village, endormi dans les pro-
-fondeurs bleues!...

L.R.

LIVRE DE JADE

Pour M. Sage E. Bull

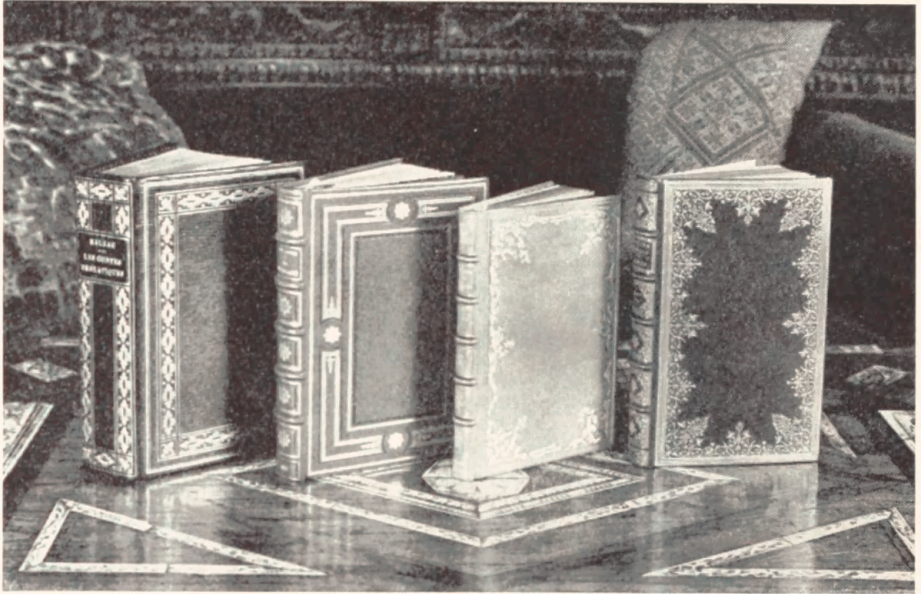
Judith Gautier

Casanovas beretning om sin flugt fra fængslet i Venedig.

Heller ikke indenfor denne gruppe standser samlingen ved den ældre litteratur; vi bemærker saaledes, at af essayisterne er Max Beerbohm og Logan Pearsall Smith fyldigt repræsenteret, og at der er mange værker af f.ex. litteraturhistorikerne Saintsbury og Leslie Stephen. Det falder ligeledes i øjnene, hvor hyppigt antologier af engelsk lyrik optræder — jo sandelig, interesserne er vidtfavnende.

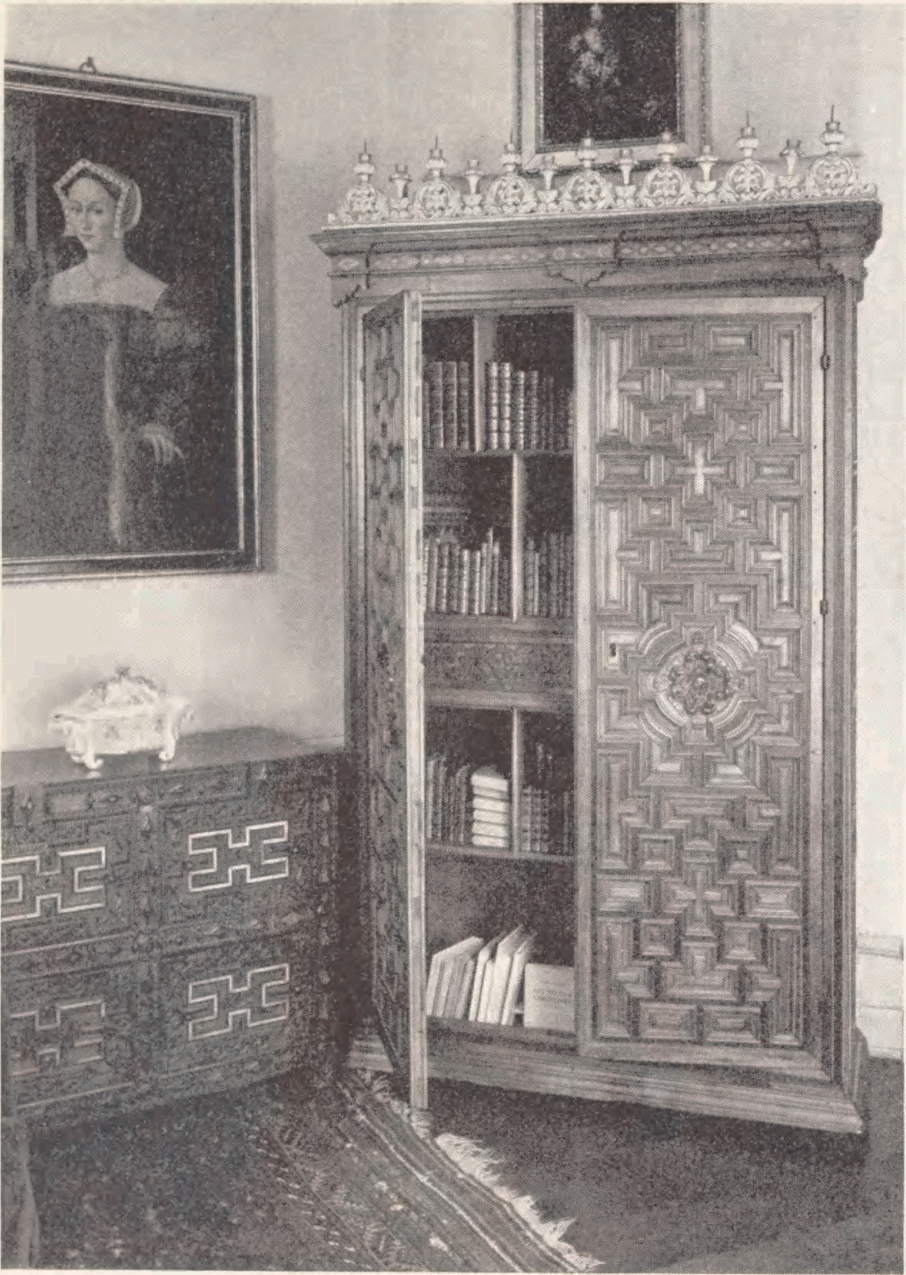
Hidtil er fremdraget overvejende skønlitterære værker, men det betyder ikke, at historisk lektüre — fortrinsvis kultur- og personalhistorien — ikke har smagt. Som man erindrer, beklagede Frans G. Bengtsson (forresten én af de ganske faa nordiske skribenter, der findes i samlingen) livets korthed, ikke mindst fordi ingen kunde overkomme at læse de talløse glimrende memoirer, der er skrevet. Tage Bull havde naturligvis adskillige. Af sam-

Nogle fornemme helbind: Balzac: Contes drôlatiques (Noulhac), Paul Lacroix: Ma République (Carayon), (Voisenon o.fl.): Journée de l'Amour (Joly fils) og Voltaire: Romans et Contes (Lortic).

tidige eksemplarer er det mest indbydende sagtens komediemesteren Goldonis muntre livserindringer i den franske originaludgave: det har engang været i ingen ringere end Edv. Gibbons eje. Rivalen Gozzis levnedberetning er tilstede i John Addington Symonds beundringsværdige engelske udgave fra 1890. I nyere kommenterede udgaver paa fint papir er her f.ex. skuespillerinden, den af kronede hoveder ombejlede Mlle Georges souvenirs, Ninon de Lenclos' og Adrienne Lecouvreaus brevvekslinger, hvortil følger sig behandlinger af afsides omraader af det 18. aarhundredes teaterhistorie. Vi standser ved Aimée de Coigny (husket fra Georg Brandes), André Chéniers »jeune captive«, hvis Mémoires er i ét af de 20 sær eksemplarer, og noterer os dernæst de lidet kendte Souvenirs d'un Officier de l'Empire I-II (1857) af general Louis-François baron Lejeune, indbundet af Canape; denne førsteudgave tryktes i en snes eksemplarer og ansaas allerede i forrige aarhundredes slutning for helt forsvundet.

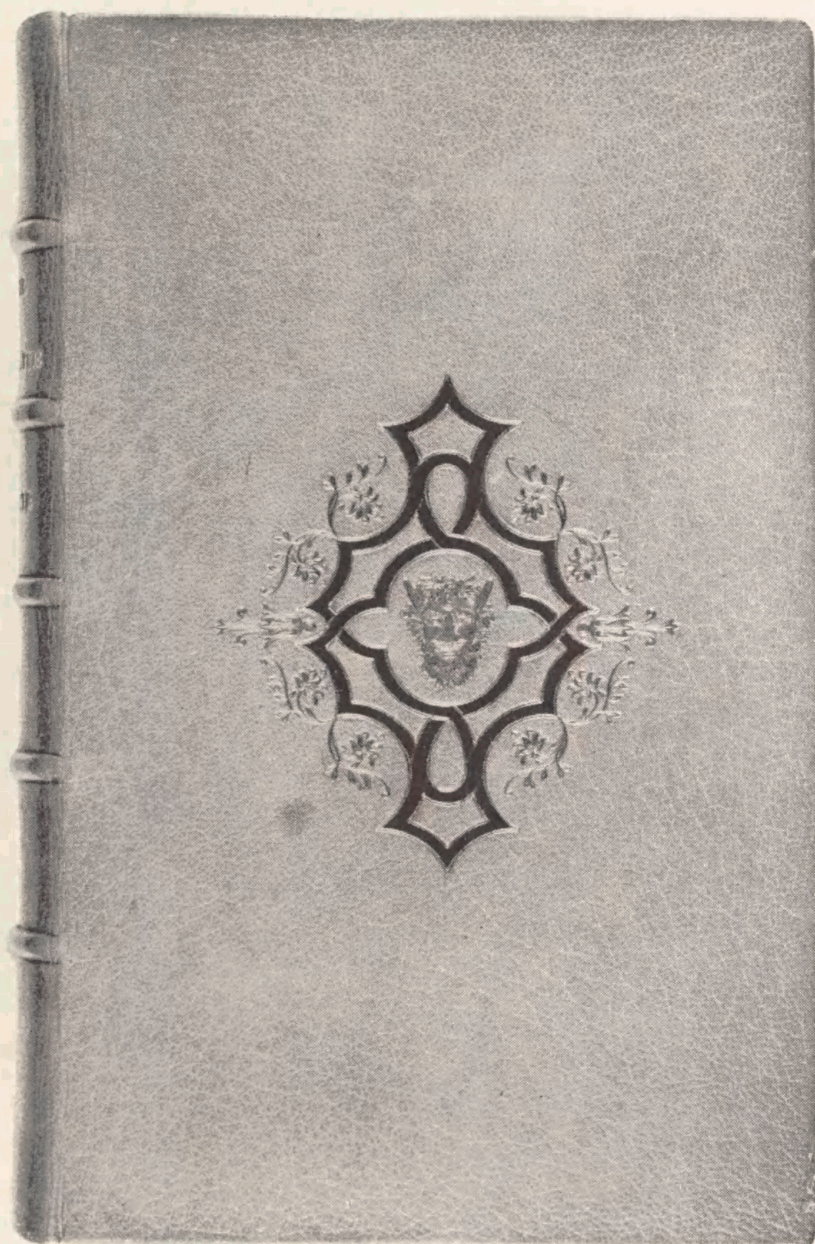
Skulde man imidlertid give et blot nogenlunde fyldestgørende indtryk af samlingens omved 4000 bind, maatte man endnu gaa ind paa de tyske,

Det spanske skab med samlingens smukkeste bind og en del pornographica.

Den sjældne originaludgave af Théophile Gautier: Tra los Montes (1843) i Yseux-bind.

Receuil de pièces choisies, rassemblées par les soins du Cosmopolite [le duc d'Aiguillon]. Citrongult helmaroquinbind af Marius Michel, ét af 150 expl. paa hollandsk papir.

spanske, italienske og latinske afdelinger, men vi nødes til sluttelig at gøre plads for omtale af to specialgrupper.

Naar nu Tage Bull var en saa indsigtfuld expert paa Casanovaforskningens omraade, hvad ejede han da selv af den forkætrede libertiners baade af ydre og indre uanselige, men saa uhyre sjældne bøger? Her er svaret. Af den kun i fem komplette eksemplarer kendte oversættelse af Amelot de la Housaies *Confutazione della Storia del Governo Veneto I-III* (1769) mangler ganske vist *Avis au lecteur* og *errata-listen*. Derefter følger bearbejdelsen af *Mme de Tencins Di Anedotti viniziani militari* (1782), hvoraf fire eksemplarer kendes. Kun nogle faa flere er overleveret af *Esposizione ragionata della Contestazione che sassiste tra le due Republiche di Venezia* (1785) og tillægget fra samme aar, *Supplimento*. Vi véd, der kun findes sex eksemplarer af *Ne' amori ne' donne ovvro la Stella ripulita*, og selvom den berømteste, *Histoire de ma Fuite des prisons de la République de Venise* (1788) er bevaret i 12 (13) eksemplarer, maa unægtelig ogsaa den kaldes en meget stor sjældenhed; af denne sidste forekommer ogsaa Samarans udgave og den italienske oversættelse, *Historia della mia Fuga delle Prigione*, udkommet i 800 eksemplarer 1911. Den næsten lige saa berømte og usædvanlige *Lana Caprina* er her ligeledes, i et samtidigt samlebind. Yderligere to har været i Tage Bulls eje: *Solution du Problème déliaque* (1790), fem noterede eksemplarer, og *A Leonard Snetlage, Docteur en Droit de l'Université de Goettingue et Jacques Casanova, Docteur en Droit de l'Université de Padove*. Til de forannævnte *rarissima* slutter sig saa ikke blot de to udgaver af *Memoirerne*, der indtil den netop paabegyndte fuldstændige text fra Brockhaus har været grund til at regne med: de i aarene 1826-38 i Leipzig, Bruxelles og Paris udkomne 12 bind og Raoul og Vèzes udgave fra 1924-35; endvidere en overordentlig omfattende samling af værker og vanskeligt opdrivelige særtryk af afhandlinger vedrørende den saa spændende lykkeridders levned og bedrifter. Foruden forfatternavne som de allerede tidligere nævnte, Samaran og Gugitz, møder vi Pollio, Ravà, Brumelli, Molmenti, Curiel, Uzanne, Guède, Cucuel o.m.fl.

Beklagende at vi ikke meget længere kan pille usædvanligheder ud af reolerne, maa vi sluttelig anføre nogle specielle »numre«. Det bør ikke forfølges, at Tage Bull havde en særlig forkærlighed for saadanne bøger, der i *Bibliothèque Nationale* forvares i det saakaldte »Helvede« (L'Enfer). Med fare for at støde ømfindtlige sjæle skal vi opregne nogle af disse litteraturens *enfants terribles*. Og først og fremmest André Robert Andréa de Nerciat,

der saamænd en tid havde været noget saa skikkeligt som kaptajn i den danske hær, men uden diskussion har videre ry som én af galanteriets ypperstepræster. Vistnok var det en overgang Tage Bulls agt at udgive nogle studier over denne biografisk saare ufuldkomment belyste skribent, hvis veje han havde sporet i en række arkiver. Af Nerciat er der en prydelig række: *Telescope de Zoroastre*, *Hic-et-Hec* 1-11, *Monrose*, *Felicia*, *Mon Noviciat*, *Le Diable au Corps* I-III (et pragtexemplar, aldeles ubeskaaret, i tre lysblaa helmaroquinbind), *Les Aphrodites*, *Contes polissons*. Vi maa jo ogsaa henføre *Tallemant des Réaux* til denne afdeling; hans *Historiettes* er her i den bedste udgave, den nibinds fra 1854-60. *Bussy-Rabutins Histoire Amoureuse des Gaules* savnes naturligvis heller ikke. Saa er videre at nævne et vidunderligt sæt af *My Secret Life*, det anonyme (men fra en velanskreven embedsmand hidrørende) bekendelseskraft, overdaadigt indbundet af *Simier-Thierry*; det paastaas at være trykt i 7 (syv) exemplarer, og er dog, selvom 25 vist ligger sandheden nærmere, ingenlunde nogen hverdagsforeteelse.

Vi møder indenfor »pornografien« de største notabiliteter — her f.ex. *Théophile Gautier* (*Lettres à la Princesse*) og *Henry Beyle* (*Stendhal*) — men hovedsagelig drejer sig dog om mindre kendte navne. *Abbé de Laurens'* persiflage over *Rousseaus Emile*: *Imirce ou la Fille de la Nature* (1765), *Baron Blot d'Eglise's Chansons libertines*, *Receuil de pièces choisies ... du Cosmopolite*; *Bervalde de Verville: Le Moyen de parvenir* (1652). *Selve Tayllerand* har ejet den alt andet end dydige *Le Papillotage* (1767) og brødrene *Goncourt A.A.H.Poinsinet: Le Cercle* (1770) og *Cailhave d'Estandoux: Le Soupé*. Fra en tidligere kender, *Pierre Louÿs'* bibliotek stammer bl.a. *Crébillon fils: Tableaux des mœurs* og den yderst sjældne *Les dix Mélanges* af *Chateauneuf*. Flere har staaet i dramatikeren og storsamleren *Pixérécourts* reol, saaledes *Baron Dominique-Vivant: Point de Lendemain* (1812). Yderligere kan fremdrages en net række *Caylus-værker: La Fée Pailardine ou la Princesse ratée*, med meget frimodige illustrationer, *Les Manteaux* (1746), *Mémoires de l'Académie des Colporteurs* (1748) og *Les Étrennes de la Saint-Jean*; *François-Antoine Chevrier: Le Colporteur* (1762) og *Jacques Duval: Traité des Hermaphrodites*, *Mérard de Saint-Just: L'Esprit des Mœurs au 18. siècle* og *Espiegleries*, den sidste i *Thouvenin*bind. Naar dertil føjes *Tillys Mémoires* I-III (1828) og *Voisenon* (m.fl.): *Journée de l'Amour*, maa en uvildig dog vist dømmes, at alene disse titler vidner om ualmindelig righoldighed.

Sagtens vilde det slet ikke have behaget den gamle kavaller synderligt at

vide sine kære bøger beskrevet for almenheden, som sket er her af en langt yngre beundrer. Men da alt — som allerede sagt — taler for, at et bibliotek af denne karakter aldrig tidligere har været i en dansks eje og antagelig næppe nogensinde vil komme det igen, har man skønnet det rimeligt, ja rent uomgængeligt at riste denne minderune over en højst usædvanlig samler og et meget særpræget menneske, af dem man ikke møder to af i sit liv ...

— Jeg lukker øjnene og ser ham for mig ved den store, spanske søjlereol, mod hvis gedigne folianters mørke hans lidt duvende, hvide vismandshovede træder frem omstraalet af et eget aandigt lys. Haanden kærtegner én af den ædle samplings dejligheder, og medens en detalje studeres gennem den firkantede monokel, glider et meget vidende, men ogsaa noget bleget og træt smil over hans ansigt; saadan smiler den, der baade forstaar at erkende intellektuelt og nyde æstetisk ... Ikke ret mange fik lov til at opleve den trods alle selskabelige kvaliteter reserverede, ensomme og lidet fortrolige Tage Bull saaledes. Men i den situation: som den lærde *connaisseur* alene mellem kilderne til saa megen skønhed og lærdom tegnede sig dog hans egentlige, sande profil skarpest.